

PAPER DETAILS

TITLE: AKRABA MEKTUPLARINI İÇEREN BİR MÜNSEÂT MECMUASI

AUTHORS: Savaskan BAHADIR

PAGES: 12-25

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/220214>

AKRABA MEKTUPLARINI İÇEREN BİR MÜNŞEÂT MECMUASI

Savaşkan Cem BAHADIR¹

Özet

Mektup, İslamiyet'in kabulünden sonra inşâ ilmi altında gelişerek büyüyen bir edebî türdür. Mektup, Arap ve Fars edebiyatlarının ardından XV. yüzyıl itibarıyla Türk edebiyatında da varlığını göstererek ilk edebî örneklerini vermeye başlamıştır. Zaman içerisinde edebî mektupların nasıl yazılacağı hakkında bilgiler ve mektup örnekleri içeren eserler verilmeye başlanmıştır. Sözü edilen eserler de münşeât/ münşeât mecmuası olarak adlandırılmış ve edebiyat tarihi içinde kendine önemli bir yer edinmiştir. XVIII. yüzyıla gelindiğinde ise mektup yaygınlaşmış ve halk tarafından da benimsenmiş bir tür haline gelmiştir. Çalışmaya konu olan eser, içerisinde barındırdığı mektup örnekleriyle dikkat çekmektedir. Çünkü eserde yer alan mektuplar alışla gelmiş edebî mektup örnekleri yerine aile içi yazışmaları ihtiva etmektedir. Eserde, karı- koca, baba-oğul, gelin-güvey, dayı, teyze, amca vb. akrabaların birbirlerine yazdıkları -hatta kimi yerlerde ev satışı, yakınına gönderdiği harçlık gibi özel işlerini dile getirdikleri- mektup örnekleri kendine yer bulmaktadır. Çalışmada öncelikle edebî tür olarak mektupla ilgili bilgiler verilecek akabinde yazma nüsha tanıtılarak metin neşredilecektir.

Anahtar Kavramlar: Münşeât, mecmua, akraba, mektup.

A MECMUA OF MUNŞEÂT CONTAINING RELATIVES LETTERS

Abstract

Letter is a literary type which was developed under the science of prose after İslam. Letter type, gave it's first examples in Turkish literature in XVth century after Arabic and Persian literature. In time some literary sources developed which was giving information about how to write letter and including letter examples. These works known as münşeât and got an important position in literary history. In XVIIIth century letter got a popular type and people embraced it. This manuscripts take attention with the letters in it. In this manuscripts there is no literary letter but there are letters which written to relatives. Manuscripts including letters from man to wife, son to father, to uncle, to aunt etc. Also these letters including private business of the writers. In this work firstly we will try to give information about letter and münşeât after this text will be transcribed.

Keywords: Münşeât, mecmua, relative, letter.

¹ Yrd. Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, sacemb@hotmail.com.

GİRİŞ

Mektup² bugünkü iletişim araçlarının olmadığı zamanlarda yaygın bir şekilde kullanılan ve haberleşmeyi sağlayan unsurlardan en önemlisidir. Mektup: “Bir şey haber vermek, sormak, istemek veya duyguları bildirmek için birine çoğunlukla posta yoluyla gönderilen, zarfa konulmuş yazılı kâğıt, name” anlamına gelmektedir. Kelimenin Farsçası “nâme” Türkçesi “betik, bitig”dir. Dilimizde mektup kelimesi yerine “lahika, nâme, arzuhal, iltifat-nâme” gibi kelimeler de kullanılmıştır. Kâmus-ı Türkî’ye göre mektup: “Gerek iş ve gerek arz-ı muhabbet ve tebrik ve taziye v.s. zımında bir âdemden bir âdeme yazılıp gönderilen kâğıt, bitig, nâme, risale, varaka, nemika.”³ Lügat-ı Nâci’de ise “Başka başka merhalede bulunan iki kişinin yek diğerine gönderdikleri kâğıt, nâme, tahrirat. Bir şehr-i dâhilde teati edilen evraka (tezkire) namı verilir. Eskiden (emir-nâme) makamında kullanılırdı.”⁴ şeklinde tarif edilmektedir.

Bütün dünyada olduğu gibi edebiyatımızda mektup önemli bir yer tutmuş, İslamiyet’in kabulünden sonra bir bilim dalı olan “inşâ”nın altında gelişimini sürdürmüştür. Arapça bir kelime olan “inşâ”, “نشأ” kökünden türetilmiş; sözlüklerde önceleri “ortaya çıkarmak, icat ve ihdas etmek, yaratmak” anlamlarına gelmekteyken, daha sonra “kurmak, üretmek ve yazmak” gibi anlamlar kazanmış bir kelimedir. Kelimenin zaman içerisinde “yazmak, yazma sanatı ve kompozisyon” gibi anlamlar yüklenerek resmî ve özel yazışmaların belirli bir usule göre yapılmasının inceliklerini ve mektup yazma sanatını ifade eden bir terim haline geldiği görülmektedir. Bu sanatı konu edinen disipline “ilmü’l-inşâ”, inşâ yazarına “münşî”, bu ilmin kurallarına uygun olarak hazırlanmış metinlere de “münşeât” adı verilmiştir. Edebî anlamıyla münşeât, “inşâ ilmi ile ilgili öğretici bilgilerin yer aldığı süslü ve sanatlı inşâ örneklerinin daha ziyade mektup türü güzel yazıların yer aldığı kitap ve mecmûalar” anlamına gelmektedir. Buna göre inşâ ilmiyle ilgili öğretici bilginin, sanatlı ve süslü örneklerin ve genellikle mektup türünde yazıların içinde bulunduğu mecmualara münşeât denir.

² Giriş kısmında mektup ve münşeât kavramları hakkındaki bilgiler şu kaynaklardan derlenerek hazırlanmıştır: Recep Gökçe, (2006). Eski Türk Edebiyatında Mektup ve Bir Mecmû’a-i Münşeât (İnceleme- Metin- Tıpkı Basım). Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi SBE; Hasan Ali Esir, (hızl.) (2006), Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi’nin mektupları)-İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Yay.; Orhan Şaik Gökyay, (1974). “Tanzimat Dönemine Değin Mektup”. Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi: C:XXX, s.17-23; Halil İbrahim Haksever, (1995). Eski Türk Edebiyatında Münşeâtlar ve Nergisî’nin Münşeâtı, Doktora Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi SBE.; Mustafa Uzun, (2000), “Münşeât”, Diyanet İslâm Ansiklopedisi, C 22, s. 338-339.; H. Dilek Batıslam, (2002). “Mesnevilerde Mektup Tarzı Anlatım”. İlmî Araştırmalar Dergisi: C. 13, s.17-34.; İ. Çetin Derdiyok, (1994). “Eski Türk Edebiyatı’nda Mektup Yazma Kuralları Hakkında Bilgi Veren En Eski Eser Ahmed-i Dâî’nin Terssül’ü.” Toplumsal Tarih S. 6.; İ. Çetin Derdiyok, (1994). XV. yy. Şairlerinden Mesîhî’nin Gül-i Sad-Berg’i. Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.; İ. Çetin Derdiyok, (1997). “Eski Edebiyatımızdan Günümüze Mektuplara Biçim”. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Dergisi: Sayı: 415, s. 665-671.; İ. Çetin Derdiyok, (1999), “Osmanlı Devrinde Mektup Yazma Geleneği”, Osmanlı Kültür ve Sanat, C 9, s. 731-740. ; İsmail Durmuş, (2000). “İnşâ”, Diyanet İslâm Ansiklopedisi, C. 22, s. 334.

³ Şemsettin Sâmî, Kâmus-ı Türkî, İst., 1996, s. 1390

⁴ Muallim Nâci, Lügat-ı Nâci, İst., 1995, s. 825

Edebiyat tarihimiz içinde en eski tarihli XV. asrın başlarına ait olan mektup türü⁵, zamanla gelişmiş; bir mektubun nasıl yazılması, mektup yazılırken nelere dikkat edilmesi gerektiği vb. hususları ayrıntılı şekilde anlatan didaktik mahiyette eserler kaleme alınmıştır. Muhtevaları itibarıyla⁶ edebî, tarihî ve didaktik münşeâtlar olarak sınıflandırılan bu eserlerin edebî olanları Ali Şîr Nevâyî, Lâmi'î, Veysî, Nergisî, Nâbî ve Kânî gibi klasik Türk edebiyatının önde gelen şair ve yazarlarına aittir.⁷

“Osmanlılar mektubu bir ihtisas dalı halinde düşünmüşler, mektup yazma ve haberleşme usullerini, kaidelerini tespit kılıp gösteren, bunları numune mektuplarla tatbik eden “münşeât” , “mecmua” gibi isimler verdikleri, böylece de kurallarını ortaya koydukları müracaat eserleri vücuda getirmişlerdir.”⁸ Dîvan edebiyatında mektup denildiğinde akla ilk gelecek tür, sözü edilen münşeât mecmualarıdır. Bunlar da belli başlı üslupla birbirine benzeyen mektuplardır. XVIII. asırda edebiyat, renkli ve halka/avama ait unsurların içinde bolca olduğu bir hale bürünmüştür. Günlük konuşma diline yaklaşmış bir dil kullanılmıştır. Bu dönemde⁹ yazılmış olan münşeât mecmualarında da dilin sadeliği dikkat çekmektedir. Halkın birbirine yazdığı mektuplar bir yana bırakılacak olursa mektupların birbirine yakın şekilde ele alındığını yalnız mevki, makam, durum ve konuya göre farklılıklar gösterdiği görülür. Münşeât mecmuaları içinde adına “nâme” dediğimiz sevgiyi dile getiren mektuplar en az rastlanılanıdır. Elimizdeki eserde “Dosta nâme sûretidir” başlıklı bir nâme örneği de yer almaktadır.

Klasik edebiyatın ürünü olan mektuplar elkâb, ibtidâ, tahallüs, talep, intihâ, duâ ve imza bölümlerinden oluşmaktadır. Bu kavramlar kısaca şu şekilde izah edilmektedir:

“*Elkâb*”: Rütbe ve unvan belirten sözlerdir. “*İbtidâ*”: Mektupların başlangıç bölümüdür. Burada saygı ve selam sözlerine yer verilir. “*Tahallüs*”: Başlangıç bölümünden asıl konunun yer aldığı ve isteklerin bildirildiği talep bölümüne geçişi bildiren bölümdür. Bir bakıma kasidelerdeki girizgâh gibidir. “*Talep*”: Mektubun asıl konusunu oluşturan bölümdür. Burada daha çok bildirilmesi gereken bir durum, bir duygu, bir düşünce yer alır. Bildirilenler çoğunlukla istek niteliğinde olduğundan bu bölüme talep adı verilmiştir. “*İntihâ*”: Mektupların nihayet bulunduğu, son bölümdür. “*Duâ*”: çoğu kez intihâ bölümünden sonra yer alan, iyi dilekleri bildiren sözlerdir. “*İmza*”: Mektubu yazanın adının yer aldığı kısımdır. Mektubu yazanın kim olduğunun bilinmesi

⁵ Ahmed-i Dâ'î- Teressül , Yahya b. Mehmet el-Kâtip, Menâhicü'l-İnşâ; Şeyh Mahmûd b. Edhem, Gülşen-i İnşâ; Mesîhî, Gül-i Sad-berg; Hüsâm-zâde Mustafa Efendi, Mecmûa-yı İnşâ adlı eserler edebiyatımızın ilk münşeâtı olarak edebiyat tarihine geçmiştir.

⁶ Agâh Sırrı Levend, münşeât mecmualarını konularına göre dört grupta toplamaya çalışmıştır: 1. Resmî yazıların bir araya gelmesiyle oluşmuş mecmualar. 2. Münşeât ya da mecmua adı altında padişah, vezirler, gaziler, kadılar, emirler ve seyhler için yazılacak yazıların başlıkları, bu yazılara hangi cümlelerin uygun düşeceği, beyitler ve örneklerin seçimi ve hatimelerin nasıl yazılması gerektiği hakkında bilgi veren mecmualar. 3. Yalnız bir şairin mektuplarından toplanmış olan münşeât mecmuaları. 4. Farklı şairlerin mektuplarının bir araya getirilmesiyle oluşmuş olan mecmualar.

⁷ Ramazan Ekinci, “Sevgiliye ve Dost(lar)a Mektuplar: Münşeât-ı Nahîfî,” Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Erzurum, 2015, S. 54 s.240 .

⁸ Arslan, Abdülbaki, Osmanlı İçtimai Hayatını Aksettiren Mektup Örnekleri, Ank., 1995, s. 1, (Gazi Ün. Sosyal Bilimler Ens. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

⁹ Bu dönemde yazılmış bazı münşeât mecmuaları şu şekilde sıralanabilir: Münşeât-ı Osman-zâde Tâib, Münşeât-ı Âsım, Münşeât-ı Lutfî, Mecmûa-i İnşâ, Münşeât-ı Mehmed Reşîd, Mekâtib-i Müfid, Münşeât Mecmûası, San'ât-ı Kitâbet, Risâle-i İnşâ, İnşâ-i Mergûb.

açısından önemlidir. Dîvan edebiyatında mektup türünün içine çeşitli konular girmektedir. “Arıza, şukka, nâme, uhuvvet-nâme, meveddet-nâme, muhabbet-nâme, tezkire, varak-pâre, kağıt gibi kelimeler hep mektup anlamına gelir. Konularına göre tehniyetnâme (tebrik etmek), tebriknâme (kutlama), takriz (bir eseri övme yazısı), taziyetnâme (başsağlığı), arzıhal (dilekçe), niyâznâme (büyüklerden dilek dileme), müzekkere (resmî dairelerden bir diğerine bir işle ilgili olarak yazılan yazı), teşekkürnâme, dâvetnâme, cevapnâme gibi isimler almaktadırlar.¹⁰

Yazma Nüshanın Tavsifi

Elimizdeki çalışmaya kaynaklık eden yazma Fransa’nın Bibliotheque National Kütüphanesi’nde Suppl-Turc 102 numarayla kayıtlıdır. Eserin ne münşîsi ne de istinsah tarihi hakkında elimizde bir bilgi mevcuttur. Yazma hakkında kesin olarak verilebilecek tek bilgi eserin 10 Janvier (Ocak) 1872 tarihinde kütüphanede kayıt altına alındığıdır. Bu yazma toplam 90 varaktan müteşekkildir. Yazmanın ilk birkaç varağında dağınık beyitler yer almaktadır. Bu karalamalardan sonra mektupların başladığı yere kadar olan bölüm boştur. Metin ise 50 numaralı varaktan başlamış ve 74 numaralı varakta sona ermiştir. Eserin her sayfası düzenli bir nesih hattıyla, harekeli olarak yazılmış ve on bir satırdan meydana gelmektedir. Eser içinde toplam 23 tane mektup sureti yer almaktadır. Bu mektuplardan bir tanesi hariç (Sultan Murâd Şâh-ı ‘Aceme gönderdiği mektupdur başlıklı mektup) hepsi aile içi mektuplaşmalardan meydana gelmektedir. Amcaya, dayıya, dedeye, kocaya, kariya, teyzeye vb. akrabalara çeşitli nedenlerle yazılmış olan mektuplar derlenerek bir araya getirilmiştir.

Çalışmaya konu olan mektup örnekleri klasik mektup yazımı karakterine sahiptir. Söz konusu mektuplar akrabalara gönderildiği için “elkab ve imza” bölümlerini içermemektedir. Mektuplarda bunun dışında klasik mektup örneklerindeki gibi ibtidâ, tahallüs, talep, intihâ ve duâ bölümleri bulunmaktadır. Eserde yer alan mektupların en önemli özelliklerinden birisi aile içi yazışmaları konu etmesi diğeri ise oldukça sade bir dille ve kalıp ifadelerle yazılmış olmasıdır.

Eserde kalıp ifadelerin bu kadar çok yer alması, münşeât konusunda yapılmış çalışmalardaki ifadeleri destekler niteliktedir. Nitekim Oğuzhan Şahin tezinde bu durumu “*Münşeâtların temellenmesinde ritim ve kalıplaşmış ifadelerin önemi büyüktür. Zaten münşeâtlarda anlamdan çok şöyleyiş güzelliği önemli olduğundan, münşeâtın birçok kısmı seci ve tenasüp temelinde kalıplaşmış gibidir. Mektup kenarına yazılacak beyit ve murabba örnekleri ile anne, baba, oğul arası yazışma örnekleri de münşeâtlarda kalıp olarak verilmiştir.*

Mektup kenarına yazılacak beyit:

*Çü ta ‘accül üzre olsa nâme-i mesûr
Olur lâ-büd anuñ ‘aybı ma ‘zûr*

Vâlideden oğluna:

“İzzetlü ciger-küşem ‘azîzum sermâye-i iftiğârum oğlum Mehmed ey ğazretleriniñ mübârek dîdeleri bûs olunur”

¹⁰ Gökyay, Orhan Şaik, a.g.e., s.17.

Babadan oğluna:

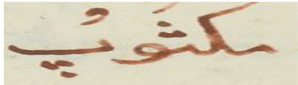
“Nûr-ı dîdem sürûr-ı sînem râğat-ı rûğum sermâye-i ...”¹¹ şeklinde ifade etmektedir.

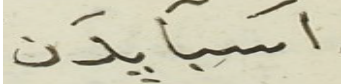
Eseri oluşturan mektupların kütüphane kayıt tarihine yakın bir zamanda istinsah edildiği düşünülmektedir. Bunu destekleyen kanıtlardan birisi kelimelerin imlasıdır. Özellikle “mektûb” kelimesinin –birkaç mektup başlığı hariç– bugün olduğu gibi “mektup”¹² şeklinde imla edilmesi bu düşüncüyü desteklemektedir. Ayrıca “esbâb” kelimesinin “esbâp”¹³; “cânib” kelimesinin “cânip”¹⁴; “kalb” kelimesinin “kalp”¹⁵; “Hüseyn” isminin “Hüseyîn”¹⁶ şeklinde imla edilmeleri, yazının konuşma diline oldukça yaklaştığı XIX. yüzyıl civarını işaret etmektedir.

Aşağıda yer alan tabloda mektupların başlıkları, kaçınıcı varakta yer aldığı ve sırasıyla ilgili bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

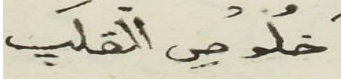
Sıra	Varak No	Mektubun Başlığı
1	50a	Kocasından kariya mektûpdur
2	51b	Hatundan kocasına mektûpdur
3	53a	Babasından oğluna mektûpdur
4	54b	Anasından oğluna mektûp
5	56a	Oğuldan anneye mektûpdur
6	57b	Oğuldan babaya mektûpdur
7	59a	Karındaşımdan karındaşıma mektûpdur
8	60a	Bir kişi dayısına mektûpdur
9	60b	Kız karındaşa mektûpdur
10	62a	Amucaya mektûp sûretidür
11	63a	Geline mektûp sûretidür
12	64b	Bir kimesne ağasına mektûpdur
13	66a	Deyn temessüki sûretidür
14	66b	Teyzeye mektûp sûretidür
15	67b	Dosta nâme sûretidür
16	68b	Bir âdem üvegi kız karındaşıma mektûpdur
17	69b	Bir âdem kölesine mektûpdur

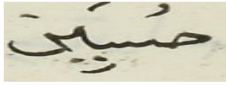
¹¹ Şahin, Oğuzhan (2005). Mecmu’u-i Münşeât TDK KTP. A. 363/1 (İnceleme- Metin- Tıpkıbasım). Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 35.

12 54b, 62a, 63a vd.

13 72a

14 57b.

15 57b.

16 64a.

18	70a	Bir âdem dedesine gönderdiği sûret-i mektûpdur
19	71a	Sultan Murâd Şâh-ı 'Aceme gönderdiği mektûpdur
20	71b	Bir âdem kız karındaşı kızına gönderür sûret-i mektûpdur
21	72a	Celepler ve gayrılar saraya gönderdiği tezkiredür
22	72b	Küçük kızdı babasına mektûp
23	73b	Karı güveyigüne gönderdiği mektûp sûretidür

Sonuç

Hazırlanan bu çalışmayla son dönem münşeât mecmualarından bir örneği gün ışığına çıkarmak hedeflenmiştir. Eser, özellikle aile içi yazışmaları içermesi, kullandığı dilin sade olması, mektupların içeriğinde özel bilgilerin yer alması yönüyle farklı bir münşeât özelliği göstermektedir. Eserde yer alan bazı kelimelerin yazımının günlük konuşma diline yaklaştığı ve orijinal dilindeki yazımından ziyade Türkçe'deki kullanımına uygun imla edildiği görülmüştür. Eserde yer alan mektuplar her ne kadar sade bir dil ile yazılmış olsa da klasik mektup formatında gerekli olan (elkâb ve imza bölümleri hariç) bölümlere sahiptir. Eserde dikkati çeken bir diğer husus da kalıplaşmış ve birbirine benzer ifadelerin mektuplarda oldukça fazla yer almasıdır. Bu durum eserin derleme bir eser olmak yerine tek elden çıkmış olabileceği kanaatini oluşturmaktadır. Mektupların başlıkları göz önüne alındığında ve dönemin sosyo-kültürel ortamı düşünüldüğünde –okur-yazarlık, kadınların toplum içindeki durumu vb.- bazı mektupların, (Küçük kızdı babasına mektûp, geline mektûp sûretidür, hatundan kocasına mektûpdur vb.) mektup örneği göstermek adına eseri toplayan kişi tarafından kurgulanmış olabileceği de gözden kaçmamalıdır. Ayrıca eserin, Agâh Sırrı Levend'in münşeâtlar için yaptığı dört maddeli tasnifin dışında kaldığı da gözlemlenmiştir. Yazma, akraba mektuplarını içermesi yönüyle farklılık arz etmektedir.

Kaynakça

- ARSLAN, Abdülbaki (1995). *Osmanlı İçtimai Hayatını Aksettiren Mektup Örnekleri*, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BATISLAM, H. Dilek (2002). "Mesnevilerde Mektup Tarzı Anlatım". İlmî Araştırmalar Dergisi: C. 13, s.17-34.
- DERDİYOK, İ. Çetin (1994). "Eski Türk Edebiyatı'nda Mektup Yazma Kuralları Hakkında Bilgi Veren En Eski Eser Ahmed-i Dâ'înin Terssül'ü." Toplumsal Tarih S. 6.
- DERDİYOK, İ. Çetin (1994). XV. yy. Şairlerinden Mesîhî'nin Gül-i Sad-Berg'i. Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DERDİYOK, İ. Çetin (1997). "Eski Edebiyatımızdan Günümüze Mektuplara Biçim". Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Dergisi: Sayı: 415, s. 665-671.
- DERDİYOK, İ.Çetin. (1999), "Osmanlı Devrinde Mektup Yazma Geleneği", Osmanlı Kültür ve Sanat, C 9, s. 731-740.
- DURMUŞ, İsmail (2000). "İnşâ", Diyanet İslâm Ansiklopedisi, C. 22, s. 334.

- EKİNCİ, Ramazan. (2015), “Sevgiliye ve Dost(lar)a Mektuplar: Münşeât-ı Nahîf”. Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Erzurum, S. 54, s.239-287.
- ESİR, Hasan Ali (hızl.) (2006), *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin mektupları)-İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Yay.
- GÖKÇE, Recep (2006). *Eski Türk Edebiyatında Mektup ve Bir Mecmû'a-i Münşeât (İnceleme- Metin- Tıpkı Basım)*. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi SBE.
- GÖKYAY, Orhan Şaik (1974). “Tanzimat Dönemine Değın Mektup”. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*: C:XXX, s.17-23.
- HAKSEVER, Halil İbrahim (1995). *Eski Türk Edebiyatında Münşeâtlar ve Nergisî'nin Münşeâtı*, Doktora Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi SBE.
- LEVEND, Ağâh Sırrı(2008). *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara, TTK Yay.
- MUALLİM NÂCİ (1995). *Lügat-i Nâci*, İstanbul.
- OKTAY, Adnan (hızl.) (2014). *Nâbî'nin Münşeât'ı: İnceleme-Metin*. Doktora Tezi. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi SBE.
- SÂMÎ, Şemsettin (1996). *Kâmus-ı Türkî*, İstanbul.
- ŞAHİN, Oğuzhan (2005). *Mecmu'a-i Münşeât TDK KTP. A. 363/1 (İnceleme- Metin- Tıpkıbasım)*. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- UZUN, Mustafa (2000). “Münşeât”, *Diyanet İslâm Ansiklopedisi*, C. 22, s. 338-339.
- YILMAZ, Fehmi (2010). *Osmanlı Tarih Sözlüğü*. İstanbul. Gökkuşbe Yayınları.

METİN¹⁷(50a) *Kocasından karıya mektüpdur*

‘İzzetlü ve mürüvvetlü cânımdan ‘azîzüm ğelâlüm ğuzûrlarına derûn-ı dilden ve cân-ı gönülden hezâr muğabbet ve iştiyâk üzre bî-nihâye selâmlar ve hâyır du‘âlar ‘arz idüp mübârek hâşır-ı şerîfîñüzi ne minvâl üzere su‘âl idelüm eyüler ve hōşlar mısız dâ‘yīmā Çak subġānehu ve te‘ālā ġazretlerinüñ ġıfz-ı emânında ber-şarâr olup zevk ü şafâlarda müstedâm olasız âmîn yâ Mu‘în eger mürüvvetiñüz temevvüc idüp şaraf-ı aġvâlimizden şu‘âl-i şerîf olunur ise elġamdülillâhi te‘ālā vücudumuz dâ‘ire-i (50b) şıġġatde mevcûd olup rûz u şeb evkât-ı hâmsede hâyır du‘âñuza meşġûl ve dîdârîñuza müştâk-ı ‘azîm olduğumuz nihân degüldür ve dahî aġvâl-i sâ‘yîremüzden su‘âl olunur ise ġaliyâ gelüp diyâr-ı Bağdâda dâhil olduġ inşâ-allâhu te‘ālâ ol âsâme aġvâlini ber-şaraf idüp ve ‘Alî Begde olan yüz seksen ‘aded riyâl ġuruşumızı dahî alup ol cânibe revâne olmaġ murâdımızdır ve ġâmil-i mektûp birâderüm Celep Çasan Beg ile bir kumâş ve iki şop bürüncik ve yigirmi sekiz esedi size harçlık (51a) irsal olunmuşdur lede‘l-vuşûl gerekdür kim zikr olan açça ve kumâş ve iki şop bürünciġün vuşûlin bize bir gelür âdem-ile i‘lâm eylesesiz ve ümîzdür ki bizi hâyır du‘âdan ferâmûş itmeyesiz ve ciger küşem Emînecigümün çesm ü ebrûların bûs idüp hezâr iştiyâklar ile selâmlar ve hâyır du‘âlar iderem kabûl kılına ve dahî cümle komşucuklara ve sâyir bizi bilüp su‘âl iden eġibbâya ‘ale‘l-infirâd selâmlar ve hâyır du‘âlar idüp ġâl-i hâşırın su‘âl iderüz kabûlü mercûdur bâkî ve’s-selâm

(51b) *Hâtundan kocasına mektüpdur* ‘İzzetlü ve mürüvvetlü cânâ berâberüm ehlîmüz ġelâlüm Meġemmed Aġa ġazretlerinüñ mübârek ġuzûrî şerîflerine derûn-ı dilden ve cân u gönülden envâ‘ı muğabbet ve hezâr-ı iştiyâklar ile ve envâ‘-ı ġâşret ile ġadden efzûn ve kıyâsdan bîrûn bî-ġadd ve lâ-yu‘ad selâmlar ve hâyır du‘âlar ‘arz olunup ol gülden nâzûk mizâc-ı şerîfîñüzi su‘âl iderüz dâ‘yīmā ol münezzeh yüce mevlânun ġıfz-ı emânlarında ber-şarâr olup ve ol mübârek vücûd-ı şerîfîñüzi cemî‘ hâşâlardan mansûr ve mużaffer (52a) eyleyüp sâye-i luşfiñuzı üzerimizden dür itmeyesiz ve ol cemâl-i pâkîñüze ol mertebe iştiyâkımız vardır kim ta‘bîri mümkün degildür gice ve gündüz gözlerimiz yollarda kalmışdur luşf idüp âyende vü revende vâkî‘ olduġça selâmet haberîñüzi diriġ itmeyüp kalb-i vîrânemüzi hândân itmeden hâlî olmayasız ve kerem-i mürüvvetiñüz cûş ve mihr ü mürüvvetiñüz hûrûş idüp şaraf-ı aġvâlimüzden su‘âl-i şerîf olunur ise elġamdülillâhi te‘ālâ şıġġat-ı ber-vücûd olup dâ‘yīmā hâyır du‘âñuzdayam fî-mâ b‘ad mektûb-ı şerîfîñüz gelüp vuşûl buldı sizleri görmüş kadar (52b) ġaẓẓ eyledük ve irsâl buyurduğunuz yigirmi sekiz esedi ve bir kumâş ve iki şop bürüncik gelüp vuşûl buldı Çak te‘ālâ ‘ömürler virsün imdi varaġa vuşûlinde luşf idüp gelmeñüzden ve selâmet haberîñizden bizi âġâh eylesesiz ve ciger küşenüz mübârek yed-i şerîfîñüz bûs idüp du‘âlar ider sizlere ġâyet iştiyâkı vardır Çak te‘ālâ ġazretleri ‘an-ķarîbû‘z-zamân dîdâr görüşmek nasip eyleye âmîn yâ Mu‘în ve dahî komşucuklar ve sâyir sizi bilen dōstlar selâmlar ve du‘âlar ider kabûlü mercûdur bâkî ed-du‘â

(53a) *Babasından oġluna mektüpdur*

¹⁷ Eser harekeli bir metindir. Bu seseple bazı kelimelerin ve eklerin imlalarında farklılık olsa da metindeki harekelendirme baz alınarak okunmaya çalışılmıştır. Metin tamiri yapılan kelimelerde, yapılan eklemeler “[]” işareti ile gösterilmiştir. Okuma noktasında tereddüt içine düşülen kelimelerde ise “(?)” işareti kullanılmış ve tereddüt edilen kelimenin aslı, dipnotta gösterilmek suretiyle ilgili kelime hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır.

‘İzzetlü ve mürüvvetlü gözüm nûrî gönülüm sürürü ciger küşem oğlum ‘Abdü’l-kâdir ağa ğazretlerinin ğuzûrî ‘âlîlerine dürer-i du‘â-yı nûrânî ve ğurer-i esniye-i rûġânî iblağından soñra nedür ol mübârek mizâc-ı şerîf-i vâcibü’l-imtizâclarınıñ eyüler ve hoşlar mısız dâ’yimâ Çak subġânehu ve şe‘âlâ ğazretlerinin ğıfz-ı emânlarında şül-i ‘ömr ve ‘âmel-i şâliġ ile ber-ķarâr olasıñ âmîn bi-ġürmeti şeyyidü’l-mürselîn eger mürüvvetiniñ deryası hûrûşa gelüp bu pederiniñ aġvâlinde tefâġġûs-ı şerîf câ’iz buyırılır-ise (53b) elġamdulillâhi’l-Meliki Mennân vücûd-ı hâk-âlûdımız dâ’ire-i şîġġatde mevcûd olup rûz-ı şeb cemî’ döstlaruñ ve bâ-ġuşûs siz ağa oğlumuzuñ hayr du‘âlarında olduġumuz cenâb-ı Hüdâya ma‘lûmdur ve dahı bu dîdârımız şem‘ine pervâne olan vâlideñüz aġvâlinde su‘âl olunur ise elġamdulillâhi te‘âlâ şîġġat üzere olup gice ve gündüz mübârek cemâliniñüz hayrân ü ser-gerdân olduķları ma‘lûm u sa‘âdetdür ve dahı benüm oğlum mürvet idüp size sıfârîş itdüġümüz tımâr aġvâlini bir hoşça berât itdürüp ve ol deyn (54a) temessükini dahı alup ‘acele üzere bize ‘ilâm eylesesiz ve evi şatasınıñ diyü bize bildürmişsinüz dellâle virdük seksen beş biñ aķçeye çıktı ġaliyâ şalahor Süleymân ağanuñ üzerinde ħalmışdur eger murâdınıñ olur ise bize ‘ilâm idesiz aķçasını alalum ġıfz idelüm aña göre bildirsesiz ihmâl itmeyesiz ve yine benüm oğlum bizi dahı hâşırı mübârekeden iħrâç buyurmayasız ve sâyir aķrabâlarıñüz fil’l-cümle selâmet üzere olup selâmlar ve hayr du‘âlar itmişlerdür ħabûli mercûdur (54b) bâķî hemîşe ‘ömr ü devlet müstedâm

Anasından oğluna mektûp ‘İzzetlü ve mürüvvetlü gözüm nûrî başım tâcî gönülüm çerâġı cihânda varım ‘ömrüm sermâyesi oğlum Sefer Ağa luşf-ı keremlerine selâmlar ve hayr du‘âlar olunup şad-hezâr muġabbetler olunduķtan soñra nicedür ol gülden nâzûk ve ‘anberden laşîf mizâc-ı şerîfiniñüz benüm çeşmüm çerâġı oğlum hemân cenâb-ı bâriden ricâmuz budur kim dünyâlar durduķca ber-ķarâr olup ‘izz ü rif‘at ve kemâl-i şîġġat ile ħâ’yim olasıñ âmîn ve dahı eger bu dîdârınıñüz (55a) şem‘ine pervâne-veş iħrâķ-ı bi’n-nâr olmuş ve ġasret-i iştîyâķınıñüz ile dîdeleri nâlân olan vâlideñüz aġvâlinde tefâġġûs-ı şerîf erzânî ve sezâ-vâr buyırılır ise elġamdulillâhi te‘âlâ vücûdımız şîġġat üzere mevcûd olup şeb ü rûz hayr du‘âlarıñüz evrâdına müdâvîm ve dîdâr-ı şerîfiniñüz ġâyeti’l-ġâye müştâķ ve hayrân oldugumuz ma‘lûm-ı Hüdâdur benüm oğlum mübârek cemâliniñüz müşâhedesinden dūr ve mehcūr olaldan berü ġâyet-ile firâķınıñüz çekerem hemân cenâb-ı Çakdan ricâmuz budur kim ‘an-ķarîbü’z- (55b) zemân mübârek cemâliniñüz ile mülâķat naşîb ola âmîn fi-mâ ba‘dehü benüm nûr-ı dîdem bundan aķdem bize emânet olan eşyâlar için ġuccet mücebince yedi yüz altın getirüp cümle ħomşucuklar mâbeyninde teslîm eylediler ġaliyâ ġıfz itdük ve rehînleri virdük elġamdulillâh ol ħasâvetden hâlâş olduķ şöyle ma‘lûm-ı sa‘âdet olma imdi benüm oğlum bundan böyle bu mektûbuñ cevâbını ve selâmet ahbârınıñüz bize ‘ilâm buyurmadan hâlî olmayasız ve bu şarafa gelmek murâdınıñüz var mıdır ħalb-i vîrânemüz (56a) nârını haberiniñüz âbıyla teskîn itmeden hâlî olmayasız ve hemşîre-zâdeleriniñüz dahı selâmlar ve hayr du‘âlar iderler ve hâşırı mübârekeñüzü su‘âl iderler ħabûl mercûdur ve sâyir ħomşucuklar ve sizi bilen eġibbâlarıñüz dahı selâmlar ve hayr du‘âlar iderler ħabûl mercûdur bâķî hemîşe ġonce-i ‘izzet ġüşâde-bâd

Oğuldan anneye mektûpdur ‘İzzetlü ve şefķatlı sebep-i vücûdum vâlide-i müşfıķam ġazretlerinin mübârek dest-i şerîflerin bûs idüp ve hâk-ı pây-i tütîyâ mişâllerine yüzüm ve gözüm sürüp (56b) hezâr ta‘żîm u tazarru‘ ve niyâz-ile selâmlar ve hayr du‘âlar ‘arz idüp ol gülden nâzûk mizâc-ı şerîfiniñüz eyüler ve hoşlar mıdır gice ve gündüz rabbü’l-‘âlemîn ġazretlerinden niyâzımız budur kim şül-i ‘ömr ve zevķ ü şafâlardan bir an hâlî olmayub sâyeñüzü üzerimizden redd eylemeye ve ‘an-ķarîbü’z-zamân vech-i mübârekeñüz müşâhedesıyla

fırâkıımız şādılığa tebdil olına âmîn yâ rabbe'l-‘âlemîn ve dahî mürüvvetüñüz bağıri cûşa gelüp bu cemâliñüz şem'ine pervâne ola ciger küşeñüz şarafından istifsârü'l-ğāl olunur ise du'â-i (57a) (du'â-i)¹⁸ hayrîñüz berekâtıyla vücüdımız henüz şıġġat¹⁹ üzere olup leyl ü ve'n-nehâr hayr du'âñuza meşġül ve dîdârımız müşâhedesine müştâk-ı 'aẓîm olduğumuz hâfi degildür benüm sevgülü vâlidem dâ'yimâ sizlerden ricâımız budur kim bu oġluñuzu hayr du'âñuzdan ferâmüş itmeyesiz ve dahî zikr olınan altunuñ elli altunun alup hârcılık idesiz ve yine zahîreden ve sâyir eşyâdan lâzım olur ise bize 'ilâm u hâl idesiñüz ve benüm vâlidem cenâbîñuzu bu cânibe getürmek ziyâde murâdımızdur lâkin bir iki ay dahî şabr idelüm (57b) bu şarafdan iġdâş itdügümüz ev dahî temâm olmışdur ve çiftleri beher levâzımları müheyyâ idelüm andan-şoñra sizleri getürüp bir zamân bu cânipde sâkin olalum ve Akşehirde serdâr Maġmûd Aġanuñ kızını almağ üzereyüz inşâallâhu te'âlâ sizlerde vaqti ile bulırsıñız imdi varaka vuşûlunda müşkil meşâligleriñizi görüp ber-şaraf idesiz şoñra haber varduğda size ma'nî olmaya bâķī ed-du'â

Oġuldan babaya mektûpdur 'İzzetlü ve mürüvvetlü peder-i 'azîz aġa-yı mükerrem Ken'ân Aġa ġuzûrlarına hûlûsü'l-ķalp²⁰ ve meveddet- numûn²¹ (58a) birle ve hezâr ta'ẓîm ü tekrîm ile ve 'izâz u ikrâm birle cân u gönülden selâmlar ve hayr du'âlar olunduğdan-şoñra ol nûr-ile perverde olmuş şab'-ı laşîfiñizi ne yüzden su'âl idelüm hemân ol perverdigâr-ı 'âlemden niyâz olunur kim dâ'yimâ vücûd-ı pür-envârîñüz cemî' âfât-ı dehrden ve envâ'-ı beliyyâtdan ve fi'l-i düşmândan ġıfz idüp dünyevî ve uhrevî murâdât-ı maķşûdatıñuza maẓhar olasız [âmîn] yâ Mu'in ve dahî elşâf u âmîmeñüz hûrûşa gelüp aġvâl-i oġluñuz aġvâlinde tefaġġus-ı şerîf erzânî (58b) ve sezâ-vâr görilür ise bi-ġamdillâhi'l-Meliki'l-Ma'bûd vücüdımız du'â-i hayrîñüz berekâtıyla şıġġat üzere olup beher sâ'ât-i firûzda du'â-i bi'l-hayrîñüz ire kârına müdâvîm bilesiz ve cemâliñüze dahî ol mertebe ġasretligimiz vardur kim ta'bîri mümkün degildür ve dahî benüm pederi 'azîzüm muķaddemâ size iş'âr itdügümüz ze'âmet aġvâlini niçe itdünüz eger vücûda geldi ise Behrâm Aġa ile bize haber bildüresiz berât-ı şerîfe ve sâyir levâzımlarına ne miķdâr hârc gider ise 'ale'l (59a)-acele bildüresiz ve kerem idüp bu ġuşûşiçün müşâmaġa itmeyesiz ve Zülfikâr Aġa dahî hûlûs üzere selâmlar ve hayr du'âlar iderler ķabûl mercûdur bâķī 'izz ü rif'at müstedâm

Ķarındaşımdan Ķarındaşıma mektûb 'İzzetlü ve meveddetlü Ķarındaşı-ı 'azîzüm ve cân u leẓîzüm Muġarrem Çelebi ġuzûr-ı 'âlîlerine yüzler sürüp hezârân ikrâm birle ve yüz biñ tazarru' u niyâz-ile selâmlar ve hayr du'âlar idüp hâşır-ı dürrer bârîñuzu su'âl iderüz eyüler ve hōşlar mısız dâ'yimâ şaġn-ı şıġġatde ve şaġrâ-yı selâmetde ber-ķarâr olup 'ömr ü devlet ile (59b) pâyidâr olasız âmîn ve dahî benüm Ķarındaşım ol kerem-i merġametiñüz ummânı hûrûşa gelüp aġvâl-i pür-melâlimüzden istifsârü'l-ğāl buyırılır ise bi-ġamdillâhi'l-Melikü'l-müte'âl vücûd-ı hâkimüz selâmet üzere olup dâ'yimâ fi'l-cümle dōstlaru[n] 'ale'l-ġuşûs siz Ķarındaşımuñ hayr du'âlarında olduğumuz pûşide buyurılmaya ve benüm Ķarındaşı-ı 'azîzüm istimâ'ımız oldu-kim küçük birâderimiz merġûm olmuş el-ġükmu lillâhi te'âlâ mübârek başıñuz şaġ olsun ve anlara dahî Ķaķ raġmetler eylesün elden ne gelür imdi benüm birâderüm ġayrılaruñ (60a) dahî selâmet haberlerinden ve sâyir aġvâliñüzden bize bildüresiz bizi dahî intizârdan hâlâş buyurasız bâķī ed-du'â

¹⁸ Bu kelime iki kez yazılmıştır.

¹⁹ Bu kelime iki kez yazılmıştır.

²⁰ Metinde "kalb" kelimesi "kalp" olarak imla edilmiştir.

²¹ Bu kelime iki kez yazılmıştır.

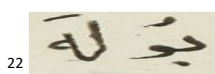

Bir kişi dayısına mektüpdür ‘İzzetlü ve rif’atlı dayım İbrâhîm Çelebi ğazretlerinüñ mübârek yed-i şerîflerin bûs idüp selâmlar ve du‘âlar taqđiminden soñra ingâ vü i‘lâm olınan budur kim nedür mizâc-ı şerîfñüz ve şab‘ u laşîfñüz eyüler hõşlar mısız dâ’yimâ şîğğat ve ‘âfiyet üzere ber-çarâr olası şaraf-ı aġvâlimüzden su‘âl-i şerîf olunur ise (60b) elġamdulillâhi te‘âlâ şîğğat üzere olup dâ’yimâ ĥayr du‘âlarıñızda olduġum ĥafî degildür ve ma‘şumcalarıñıza ve Şaġîr câriyeñüze ve İsmiġân kâdına ve büyü[k] vâlidemüze selâmlar ve ĥayr du‘âlar olunur kâbüli râci‘dür ve sâyir bizi bilüp su‘âl iden dõstlara selâmlar ve ĥayr du‘âlar olunur kâbüli mercûdur luşf idüp mektüb-ı mergûbıñızı dirîġ itmeyesiz bâķî du‘â müstedâm

Ķız karındaşa mektüpdür ‘İzzetlü cân-ı berâberüm hemşîrem Ğatîce kâdın ġuzûrlarına derûn-ı dilden ve cân u ġõñûlden hezâr (61a) muġabbet ve derûn-ı meveddet birle bî-ġad velâ yu‘ad selâmlar ve ĥayr du‘âlar taqđiminden soñra nedür ol şabî‘at-i ġüzîdeñüz ve ol laşîf vücûdñız eyü ve ġõş midür dâ’yimâ Ğaķ subġânehu ve te‘âlâ vücûdñızı ve her vâķi‘ olan umûrñızı ve ciger ġuşeleriñüzi âfât-ı dehrden manşûr ve mużaffer kılup iki cihânda ber-murâd olası âmîn yâ Mu‘în bi-ġürmetihi seyyîdi‘l-enbiyâi ve‘l-mürselîn fî-mâ ba‘dehû benüm ġözüm nûrî hemşîrem eger bu karındaşıñız aġvâlimden su‘âl-i şerîf olunur-ise du‘âñız berekâtiyle (61b) şîğğat-ı ber-vücûd olup dâ’yimâ dõstlaruñ ve bâ-ġuşûs siz hemşîremizüñ ĥayr du‘âları evrâdına müdâvemet üzere olduġumuz ĥafî degildür ve dahî benüm hemşîrem sizlere ġâmil-i varaķa İlyâs Aġa kütucusı ‘Âişe bula(?)²² ile iki şõp dîbâ ve bir şõp şerbetî ve bir miķdâr ĥarçlık irsâl olınmışdır şeref-i vuşûlinde luşf idüp vuşûlin i‘lâm buyurasız ve cigerüm pâresi oġlum Aġmed Aġanuñ dîdelerin bûs idüp du‘âlar olunur anlara yevmi seksen aķçe müteferrika esâme (62a) alıvirdük bu cânibe gelmek gerekersiz ihmâl itmeyesiz ve size yol ĥarçlığı için yüz on esedi irsâl olınmışdır vuşûlinde tedârik ġõrüp bu cânibe ‘azîmet idesiz bizi intizârda ķomayasız bâķî ‘õmr ü devlet ber-çarâr

‘Amucaya mektüp şüretidür ‘İzzetlü ve meveddetlü ‘amucam Odabaşı Ömer Aġa ġuzûrlarına dürer-i taġiyyât u âfiyât ve kemâl-i derûn ile selâmlar ve ĥayr du‘âlar kılındukdan soñra nedür ġâl-i ĥâşırñız ve mizâc-ı pâkiñüz şîğğatde midür dâ’yimâ ‘âfiyet ile ber-çarâr olası (62b) eger ma‘den-i kerîmiñüz temevvüc idüp aġvâlimizden su‘âl olunur ise bî-ġamdillâhi te‘âlâ emînlik üzere olup cümle dõstânuñ ve bâ-ġuşûs siz ‘amucamuzuñ ĥayr du‘âlarında olduġumuz bî-iştibâhdür ve aġvâl-i sâyiremüzden su‘âl-i şerîf olunur ise ġâliyâ ġelüp Bursa şehrine dâĥil olduķ lâkin deryâda ġemilerimiz pârelenüp cümle eşyâlarımız deryâya ġidüp ‘üryan ķalduķ bir tahta üzerinde çıķup selâmete irişdük lâkin kemerimizde olan aķçeden esbâb alup varup Dilâver Aġaya buluşup aġvâlimüz i‘lâm itdük (63a) bize vâfir ġayf idüp ba‘de ne miķdâr zararımız oldu ise behâların bize in‘âm itdüler Ğaķ te‘âlâ dünyevî ve uhrevî murâdât-ı maķşûdâtların revâ eyleye ġâliyâ anlaruñ yanındayız bize mektüb ġõnderdükde Bursada zâ‘im ‘Ömer Aġanuñ yanında Muşli Beġe deyü taġrîr itdüresiz bize vuşûl bulur öyle ma‘lûm-ı sa‘âdet olına ve ĥizmet-i şerîfñüzde olanlara ve ‘aşcı Ramażân Paşaya hezâr muġabbet ile selâmlar du‘âlar olunur kâbüli mercûdur bâķî ‘izz ü rif’at müstedâm

Geline mektüp şüretidür (63b) Bir ‘izzetlü ve meveddetlü ġelinüm Sâyime Kâdın ġuzûrlarına envâ‘-ı iştîġâl ve muġabbet-i derûnî birle kemâl-i bî-intiġâ ile selâm-ı firâvân olundukdan soñra nedür ĥâşır mübârekeñüz eyüler ve hõşlar mısız dâ’yimâ eyülüklerde ķâ‘im olası âmîn ve eger bu babañız aġvâlimden su‘âl olunur ise bi-

²² Bu kelime “bula” şeklinde okunabilmektedir.

ğamdillâhi te‘âla şıġġat üzre olup leyli ve’n-nehâr hayr du‘âlarıñuzda olduğumuz püşide buyurilmaya ve dahı oğlumuz yoldaşın bu şarafa gelüp bizde üç gice (64a) yatup ba‘de çiftliklerine revâne oldılar bize emânet itdiler imdi varağa vuşûlünde bir ‘araba tutup gelür komşucuklar ile ve oğlum ‘Abdü’l-Mu’in Ağa ile kalķup bu canıbe gelesiz bākī kalan esbāb ve sayir eşyaları cümlesini biz getürdirtüz ve evi dahı Boşnaķ Ğuseyın²³ Bege sipariş idesiz anlar bize eyüce ādeme virüp fidanları ve fışkıyyeyi bir hoşça gözetünler ve orta odayı döşedüp anda sākin olsunlar kira lāzım degil hemān müstakīm (64b) ādem olsunlar öyle ma‘lūm olına ve yine her ne şariķle olur ise āyende ile beyān buyurasız bākī ed-du‘ā

Bir kimesne āgasına mektūpdur ‘İzzetlü ve devletlü ve bu bendelerine mergāmetlü efendüm velī-ni‘metüm sulşānum ġazretlerinüñ hāk-i ‘izzetlerine yüzler sürüp hezār i‘zāz u ikrām ve tevķir-i ihtiram birle dürer-i da‘vāt-ı şāfiyāt ve ġurer-i teslīmāt u āfiyāt-ı meveddet-nümün ü ithaf u ihdā kılındukdan šoñra nedür mizāc-ı şerīfiñüz ve šab‘-ı laşīfiñüz eyüler ve hōşlar mısız dā‘yīmā Ğaķ subhānehu ve te‘ālā (65a) ol mübārek vücūd-ı şerīfiñüz hāşā vü hatarlardan manşūr u mużaffer eyleyüp cümle a‘dāñuz maķhūr u münhezim olalar āmīn yā Mu‘ın fi-mā ba‘dehū eger baġr-ı kereminüz hōş ve mihr-i mürüvvetiñüz hūrūş idüp bu bende-i bī-vücūdları āġvālınden zerre ve şemme miķdārları tefāġġus-ı şerīf erzānī buyurılır ise bi-ğamdillāhi’l-Meliki’l müste‘ān şıġġat-ı ber-vücūd olup gice ve gündüz sulşānımuñ hayr du‘âları evrādına meşġul ve dīdār-ı şerīflerine ne mertebe iştīyākımız olduğı ancaķ ol (65b) kerīmü’ş-şāna ma‘lūmdur ve dahı benüm velī-ni‘metüm bu bendelerine sifariş buyurduğınuz meşālīġi vücūda getürdük lākin sulşānımuñ himmet-i ‘āliyyeleri berekātiyle ešrāfda poliķe²⁴ olan aķçaları dahı cem‘ idüp ve çayırda olan aşları ve dört ‘aded çādırları ve altı dāne mükemmel seyis hāneleri üç dāne köleyi ve cariyyeleri ķoçulara ķoyup ‘an-ķārīb varmak šudūrundayuz hemān du‘ā-yı ġayrıñuzdan ferāmuş itmeyüp pāzār ġünü karşı ķıkup bizi (66a) Ğaşeki deresinde bekleyesiñüz şöyle ma‘lūm olına ve cümle hīzmet-i şerīfiñüzde olanlara derūnī selāmlar ve du‘âlar olunur ķabūl mercūdur ve bu şarafda olan bendeleri dahı hāk-i ‘izzete yüzler sürerler ķabūli luşīñuza rāci’dür bākī ‘ömr ü devlet müstedām bād bi-rabbi’l-‘ibād bi-ġaķķı’n-nūn ve’s-sād

Deyn temessūki šüretidür vech-i taġrīr ġurūf-ı temessūk oldur kim ‘izzetlü birader-i ‘azīzüm Receb Çelebide ķarż-ı şer‘iden on bir buķuķ ġuruş ġaķķım olup vācibü’l-edā lāzımü’l-ķazā (66b) deynümdür deyü iķrār ve i‘tirāf itmegin ol ecilde şuhūdlar muvācehesinde işbu temessūki taġrīr idüp biñ seksen iki senesinde biñ seksen üç senesine varınca edā itmek şarşıyla taġrīr olunup işbu temessūki yedimize vāz‘ olunmuşdur taġrīren fī-evāhīr-i şehr-i şevvālī’l mükerrrem şuhūdü’l-ġāl Mehemmed Beg ‘Ali Aġa Dilāver Paşa

Teyze mektūp šüretidür ‘İzzetlü ve mürüvvetlü çeşmüm çerāġı deyzem Gevher ķadın ġuzurlarına iştīyāk ve ġasret birle bī- nihāye selāmlar ve hayr du‘âlar idüp (67a) selamlar ve hayr du‘âlar idüp hāl-i hāşırıñuzu su‘āl iderüz ķabūl mercūdur eger mürüvvetiñüz temevvüc idüp şaraf-ı āġvālimüzden su‘āl olunur ise elġamdulillāhi te‘ālā şıġġat üzre olup rüz u şeb hayr du‘âlarıñuzda olduğumuz nihān degüldür ve dahı benüm deyzem bizüm Ğaydar Aġada olan eşyālarımızı sizler alup ġıfz idüp şaķlayasız šanduk içinde yigirmi şariķ ve bir dāne ķavuk

²³ “Hüseyn” kelimesi “Hüseyn” şeklinde imla edilmiştir.

²⁴ Poliķe kelimesi metinde poliķse olarak yazıldığından düzeltilmiştir. “Poliķe: 1. Havale senedi. 2. Bir kişinin, belirli bir zamanda belirli bir kimse emrine, miktarı belli bir meblaġ ödenmek üzere bir kişiye hitaben yazdığı bildiri. 3. Bir kişinin bulunduğu yerde aldığı veya verdiği parayı diġer mahalde teslim edilmek ya da alınmak üzere oradaki ortaġına veya kendi adamına gönderdiği borç senedi.” (Osmanlı Tarih Sözlüġü, s. 531.)

üç top kumâş iki şöp çuğa elli beş yağlık ve sekiz dâne altun otuz beş ğuruş (67b) sekiz zolaşa²⁵ ve yigirmi düğme vardur defter ve mektüp mücebince ğıfz u ğırâset eylesesiz ve aña göre bize şığğat haberiñüzden ve şandığı size teslim itdüklerinden bize bildüresiz ve oğluñuz Bekir Çelebîye selâmlar ve du‘âlar olunur qabûl mercûdur ve sâyir bizi bilen döstlara derûnî selâmlar olunur qabûl mercûdur bâķî ed-du‘â

Dosta nâme şûretidür Ey benüm şâğib cemâlüm kaşı hilâlüm lebi zülâlüm fikr ü ħayâlüm ref‘-i melâlüm cihânda varum ebrûsı kemânum (68a) mihr-ile mâhum mâh-ı tâbânum serv-i ħırâmânum cân u cânânum cân içinde cânüm ‘ömrüm varı çeşmüm çerâğı âh eliñde vâh eliñden feryâd elinden kime feryâd idem feryâd eliñden benüm ‘âlemde varum sulşânum eger bu derd-mend-i efgendüñ ağvâlinden su‘âl iderseñüz ol zamândan berü ne gicemüz gice ve ne gündüzimiz gündüzdür ħayâlün eglencem olmışdur gel ey nâme bugün sulşânuma var yüziñi yire sürüp cânânuma var varıcaq eşigine kıl du‘âlar okı dergâ (68b) hına medğ ü senâlar mübârek yüzini çünkim göresin önünde yüziñi yire süresin dil ile vaşfa gelmez bu ğikâyet kim iderem firâķuñdan şikâyet yüzüm altuna döndi ğasretüñden ciger kıana boyandı firķatüñden dilersen bulasın Ka‘be şevâbın viresin nâmenün şâfi cevâbın tamâm oldı benüm cânüm bu nâme kuşûrı var-ise tutuñ tamâma âh âh âh vâh vâh vâh

Bir âdem üvegi kıız kıarındaşına mektûpdur ‘İzzetlü ve mürüvvetlü üvegi hemşirem Şâfiyye (69a) kıadın ğuzurlarına fevķe‘l-ğamd envâ‘î dürlü selâmlar ve ħayr du‘âlar ‘arz idüp hezâr ta‘zîm birle ħayr du‘âlar olındıķdan şoñra Çak subğânehu ve te‘âlâ vücûd-ı şerîfiñüzi ħaşâlardan manşür u mużaffer eyleye şaraf-ı ağvâlümüzden tefağğus olunur ise bi-ğamdillahi te‘âlâ şığğat üzre olup dâ‘yîmâ ħayr du‘âlarıñuzdayım ve ğâlîyâ Girit cezîresinden yârelü geldük Gelibolıda ğekîm tımâr eyledi bi-ğamdillâh bir pâre eyüce olduķ ‘an-kârîb varmaķ üzreyem öyle ma‘lûm-ı (69b) sa‘âdet olına ve bu mektüp vuşûlunda bize ‘acele üzre bir mektüp gönderesiz ve cümle bizi bilen döstlara selâmlar ve du‘âlar olunur teblîğ eylesesiz bâķî ‘ömr ü baĥt müstedâm

Bir âdem kölesine mektûpdur Oğlum Şahinü‘l-mükerrrem ba‘de’s-selâm inhâ vü i‘lâm olınan budur kim işitdüm kendü ğâlînde olmayup ve bâğçeye muķayyed degilmişsin imdi bilesin kim seni muğkem döğüp ğakkından gelürem ammâ göreyim seni başıret üzre olasın ve ħîzmetiñüze (70a) muķayyed olasın ve bâğçeye çiçek şoğanları ekesin bizde hemân varmaķ üzreyüz eve bir ğoş ħîzmet eylesesin eger sözüm tutarsañ varduķda seni âzâd iderem sözüm şutmazsañ ğakķuñdan gelmem muķadderdür bilmiş olasın ve’s-selâm

Bir âdem dedesine gönderdiği şûret-i mektûpdur ‘İzzetlü ve mürüvvetlü dedemiz el-ğâcc Nuğ Efendi ğuzûr-ı ‘anber-bârlarına ve ħâk-i tütîyâ misâllerine yüzler sürüp selâmlar ve ħayr du‘âlar idüp nûr-ile mülemma‘ olmuş ħâşırı mübâreke (70b) ñüzi eyüler ve ğoşlar mısız dâ‘yîmâ iki cihânda necât-ı Ĥudâdan ħâlî olmayasız eger şaraf-ı ağvâlümüzden su‘âl olunur ise elğamdulillâhi‘l-Melik-i Vedûd şığğat üzre olup dâ‘yîmâ ħayr du‘âlarıñuz ħîzmetinde olduğum ħafî degüldür ve daĥı benüm dedem ħâlîyâ eski câmî‘de imâm olduķ ve evlendük ve bir aşşâr²⁶ dükkânına geçdük eger siz de bu şarafda geçinmek mümkün ise gelesiz du‘ânuz berekâtiyle şâfâmuz vardur imdi bizi âĝâh eylesesiz ve sâyir ‘akârîb ü ‘asâyirlerimize (71a) bî-nihâye selâmlar ve du‘âlar olunur qabûl mercûdur bâķî ‘ömr ü devlet müstedâm

²⁵ Polonya’nın madeni parası.

²⁶ Metinde aksâr olarak geçmektedir.

Sulṣān Murād Şāh-ı ‘Aceme gönderdiği mektüpdür Zū‘ī(?)²⁷-bahādur eşlihi’l-Meliki’l-kādir nāme-i hümāyūnum vūṣul buldukda ma‘lūm ola ki ‘atabe-i ‘ulyāma ādemleriñden Maḳṣūd nām kimesneyi göndermişñ barışmak murād eylemişñ elçiyi bir kaç gün eglendürmeden murād ba’zı mesālīgimiz var idi ber-şaraf eyledük imdi barışmak murāduñ ise ceddüm zamānlarından berü gükümetünde olan il memleketleri begler beglilerimize (71b) teslīm eylesesin ve ‘ādeten virile gelen peşkeşi sāl-be-sāl irsāl eylesesin yok dirseñ sen bilürsin ‘asker-i derya-miṣāl ile ḳalḳup üzeriñe varmam muḳadderdür ōñra n’içün bildürmedüñ dimeyesin senden ḳorḳana ata binmek ve ḳılıç ḳuşanmak ḥāṣādur ve’s-selām

Bir ādem kız ḳarındaşı kızına gönderür şüret-i mektüpdür ‘İzzetlü ve mürüvvetlü kız ḳarındaşum kızı Rūḳiye Ḳadın guzūrlarına dūrer-i du‘ā-yı nūrānī ve gurer-i esniye-i rūḡānī iblağından ōñra nice su‘āl idelüm eyüler ve ḥōşlar mısız dā’yimā selāmetde ber-ḳarār olasız (72a) eger dayıñuz aḡvālinden su‘āl olunur ise bi-ḡamdillāhi te‘ālā ṣıḡḡat[de] olup dā’yimā ḥayr du‘alarıñuzda olduğumuz ḥafı degüldür ve daḥı benüm rūḡum pederiñüz eniṣtem guzūrlarına bī-nihāye selāmlar ve du‘alar olunur ḳabūl mercūdur ve benüm rūḡum eniṣtem bize ol şarafdan bir çift ḡammām gömlegi ve iki maḳreme irsāl eylesesiz ve daḥı ne miḳdār ḥarç giderse i‘lām idesiz ve mektüp teḥi olmasun içün bir şırmalı maḳreme irsāl olınmışdır ma‘zūr buyurasız bāḳı ed-du‘ā

Celepler ve ḡayrılar sarāya gönderdiği tezkiredür ‘İzzetlü ve mürüvvetlü ḳarındaşum (72b) lalamuz ‘Osmān Beg guzūr-ı şerīflerine derūn-ı dilden ve cān u gōñülden selāmlar ve ḥayr du‘alar olundukdan ōñra nedür ḡāl-i şerīfiñüz dā’yimā daḥı ‘ālī mertebelerde görmek naṣīb ola āmīn ve daḥı benüm lalam sizde ola[n] emānetleri ḡelvācımız Meḡemmed Çelebi ile gönderesiz ḳapuda tezkire cevābına intizārdayuz ma‘lūm-ı şerīf olına

Küçük kızdan babasına mektüp Rūḡ-ı pūr fütūḡum sevgili babacıḡım guzūrlarına yüzler ve gözler sürüp envā‘-ı tekrīm birle selāmlar ve du‘alar olup mizāc-ı pākiñüzi (73a) su‘āl iderüz dā’yimā ‘āfiyet üzre ber-ḳarār olup güler cemaliñüz müstedām olına eger bu ṣāḡire ḳızcaḡızıñuz aḡvālinden su‘āl-i şerīf olunur ise mübārek cemāliñüzden dūr olaldan berü gice ve gündüz ḳapular gözedüp babam gelüyi diyü dīvāne ṣeklin bağladum mektübüñüz gördükde yüzime ve gözime sürdüm bize vāfir hedāyā göndermişñüz gelüp vuṣul buldı Ḳaç ‘ömürler virsün lākin ol esbāpdan kendüñüz gelseñüz daḥı ziyāde maḳbūle geçerdı imdi benüm sevgüli (73b) babacıḡım ne zamān gelürseñüz bize bildüresiz ḡasretiñüz çekemez olduk bāḳı ‘ömür ve devletiñüz müstedām ola āmīn yā Mu‘īn

Ḳarı güveyiḡüne gönderdüğü mektüp şüretidür ‘İzzetlü ve mürüvvetlü güveyiḡım Siyāvūṣ Aḡa guzūrlarına derūn-ı dilden bī-nihāye selāmlar ve ḥayr du‘alar olunur ve ḥāşırıñuz su‘āl olunur dā’yimā ‘āfiyet üzre ber-ḳarār olasız ve ehliñüz daḥı derūnī selāmlar ve bī-nihāye du‘alar idüp ḥāşırı mübārekeñüzi su‘āl ider ve ḳabūl mercūdur (74a) ve daḥı İbrāhīm Çavūşda ve Bekir Sipāhide ve ḳul oḡlanı Muṣṣafāda muḡzır başıda ve oturaḳçı ḳapucıda olan aḳçeleri cümle almışızdır ma‘lūm olına ve bu şarafda olan ḳomşucaḳlar ve sāyirler selāmlar ve du‘alar itmişlerdür ḳabūl mercūdur luṣf idüp mektüb-ı dūrer-bāriñuz dirīḡ itmeyesiz bāḳı ‘ömr ü ‘izzetde müstedām temmetü’l-kelīmāt

